

Februar 2014

FTF-LO udspil om kvalitet, relevans og sammenhæng i de videregående uddannelser

Indledning.

Regeringen nedsatte i oktober 2013 ”Udvalget for kvalitet og relevans i de videregående uddannelser”. Det nye udvalg skal hen over det kommende år give anbefalinger til at forbedre de videregående uddannelsers relevans, kvalitet og sammenhæng. I forlængelse heraf skal udvalget anvise, hvordan investeringer i uddannelse i højere grad kan omsættes til beskæftigelse og vækst.

Politisk har der i forhold til de videregående uddannelser de senere år været stærkt fokus på regeringens målsætning om at 60 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse, og 25 % skal gennemføre en lang videregående uddannelse. Den senere tid har der været et stigende fokus på særligt universitetsuddannelsernes kvalitet og arbejdsmarkedsrelevans.

LO og FTF støtter, at der sættes øget fokus på de videregående uddannelsers kvalitet, relevans og sammenhæng, da det er afgørende, at sikre det bedst mulige match mellem kvalifikationskravene på arbejdsmarkedet og uddannelsesudbuddet. Det skal sikres, at uddannelse fører til relevant beskæftigelse.

Udvalgets arbejde og anbefalinger skal omfatte relevans, kvalitet og sammenhæng i hele det videregående uddannelsessystem. LO og FTF vil med dette fælles udspil til første fase i udvalgets arbejde fremlægge forslag til dels 1) overordnede principper for ændring af søgemønsteret til de videregående uddannelser, dels 2) en række elementer udvalget bør have fokus på særligt i forhold til erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne som kan bidrage til disse uddannelsers attraktivitet.

1) Principper for ændringer i søgemønsteret til de videregående uddannelser

Seneste beregninger fra Uddannelsesministeriet viser, at 27 % af den ungdomsårgang, der afsluttede 9. klasse i 2011, forventes at gennemføre en lang videregående uddannelse. Det betyder, at regeringen allerede nu er foran sin ellers ambitiøse målsætning om at 25 % af en ungdomsårgang i år 2020 gennemfører en lang videregående uddannelse.

På universiteternes bachelor- og kandidatuddannelser er dimittendledigheden steget, og der er kommet øget fokus på universiteternes evne til at uddanne til et relevant arbejdsmarked. Stigningen i optaget på universiteterne udgør derfor en væsentlig udfordring.

Denne udvikling har også sat universitetsuddannelsernes profil til debat: En række af de klassiske universitetsuddannelser retter sig mod akademiske aktiviteter på et højt teoretisk niveau herunder forskning. Spørgsmålet er om det meget bredere studentergrundlag er i stand til at honorere dette formål, eller om en række af disse studerende ville blive bedre stillet med en mere handlings- eller praksisorienteret uddannelse.

LO og FTF er enige i, at hvis søgemønstret ind i de videregående uddannelser ikke ændres vil der være en betydelig risiko for en overproduktionen af kandidater fra universiteterne, som det offentlige og private arbejdsmarked ikke kan aftage til relevante jobfunktioner.

Derfor foreslår LO og FTF:

- At ændring i optagemønstret primært skal komme fra, at de unge i langt højere grad vælger en erhvervs- eller professionsrettet videregående uddannelse.
- At det i forbindelse med kvalitetsudvalget overvejes, hvorledes man i højere grad kan inddrage beskæftigelseselementet i en mere omfattende brug af dimensionering. Det foreslås, at udvalget fremlægger forskellige modeller herom.

2) Mere attraktive erhvervs- og professionsrettede videregående uddannelser

Samtidig med en stigende ledighed blandt unge med en lang videregående uddannelse er behovet for korte og mellem uddannede på det videregående niveau stigende på såvel det private som offentlige arbejdsmarked. Der vil være øget efterspørgsel efter både eksisterende og nye uddannelser. Baggrunden er demografisk udvikling, efterspørgsel efter nye kompetencer, mål om at fremme vækst og innovation mm.

Derfor bør optaget øges yderligere på de erhvervs- og professionsrettede videregående uddannelser på erhvervsakademier og professionshøjskoler.

Erhvervsakademi- og professionshøjskolesektoren har et godt udgangspunkt, og uddannelserne har i dag en række styrker. Men hvis flere unge skal vælge en erhvervs- og professionsrettet kort eller mellemlang videregående uddannelse som deres første valg kræver det, at uddannelserne på erhvervsakademier og professionshøjskoler bliver mere attraktive.

Derfor gennemgås nedenfor 5 forskellige parametre, der alle indgår som elementer i erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelsernes, og som skal styrkes yderligere, hvis uddannelserne skal stå som attraktive alternativer til universitetsuddannelserne.

Kvalitetsparameter 1 - Relevans:

Beskæftigelseseffekten er høj. Uddannelserne er målrettet erhverv og professioner og har i uddannelsesforløbet et tæt samspil med professions- og erhvervsområdet bl.a. gennem uddannelsernes praktik/klinik og andre former for praksiselementer. Uddannelserne sikrer kvalificerede medarbejdere til en lang række velfærdsfunktioner og nøglesektorer på det private arbejdsmarked, og udgør et godt fundament for den enkelte til livslang læring.

At sikre uddannelsernes relevans er en dynamisk opgave dvs. en løbende opgave, hvor udviklingen i uddannelsen skal spille sammen med nye krav og forandringer i erhvervet og professionen. Et tæt og vedvarende samarbejde med det aftagende arbejdsmarked er afgørende for at uddannelser til stadighed matcher de aktuelle kompetencekrav, og at der udvikles efterspurgte nye grund-, efter- og videreuddannelser.

Der er i dag forskellige ”platforme” og midler til at sikre relevansen (uddannelsesudvalg, partnerskabsaftaler, prækvalificering), men der er behov for yderligere at styrke viden og dialog om behov og relevans. Især er der en opgave i at få udviklet en national dialog om de enkelte uddannelser på tværs af institutionerne.

Når det drejer sig om den ny viden, der udvikles på erhvervsakademier og professionshøjskoler, er der brug for at udvikle dokumentationsformer og -modeller, som er tilpasset samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner, arbejdspladser og aftagere- og faglige organisationer og som har særligt fokus på anvendelsesdimensionen.

Konkret foreslås:

- En styrket national dialog, der inddrager de lokale uddannelsesudvalg, om relevansen i erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne,
- Etablering af et nationalt videncenter for sammenhæng mellem udviklingen i arbejdsmarkedets kompetencebehov og de videregående uddannelser
- Styrke anvendelsen af beskæftigelses-, erhvervs- og vækstpolitiske initiativer, der styrker samarbejdet mellem virksomheder, institutioner og uddannelsesinstitutioner (videnkuponer, videnpiloter etc.)
- Udvikling af dokumentationsformer, som bedre belyser effekten af samarbejdsrelationer for uddannelsernes relevans

Kvalitetsparameter 2 – Solidt videngrundlag

Erhvervsakademierne og professionshøjskolerne har en central opgave med at sikre den nyeste viden i uddannelserne gennem forskning og udvikling og at sikre ”ny viden til praksis”. Det har netop disse uddannelsesinstitutioner særlige muligheder for i kraft af uddannelsernes tætte samspil med erhverv og professioner. Stærke forsknings- og/eller udviklingsmiljøer vil også være vigtig for at tiltrække de dygtigste studerende til uddannelserne.

Det skal sikres, at ny viden opnået gennem udvikling og anvendt forskning på erhvervsakademier og professionshøjskoler kommer uddannelserne og praksis til gavn. Det er nyt for sektoren, at der er et lovfæstet krav om udvikling af udviklings- og forskningsbaseret viden.

Derfor skal der udvikles bæredygtige modeller for videnudvikling på erhvervsakademier og professionshøjskoler, og etableres gensidige forpligtende samarbejder om udvikling af ny viden mellem erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter på relevante forsknings- og udviklingsområder. Det er afgørende at kapaciteten til at udføre forsknings- og udviklingsarbejde opbygges og sikres en permanent og tilstrækkelig bevilling.

Konkret foreslås:

- Udviklingskontrakter for erhvervsakademier og professionshøjskoler skal indeholde indikatorer, som direkte retter sig mod, hvordan ny viden fra forskning og udvikling omsættes i uddannelserne til gavn for de studerende og professionerne. Heri kan bl.a. indgå måltal for, hvor mange undervisere der tager del i institutionens forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det er også en mulighed at den enkelte institution opstiller måltal for, hvor mange studerende der inddrages i institutionen forsknings- og udviklingsaktiviteter, og hvordan.
- Universiteternes udviklingskontrakter skal indeholde forpligtende mål om forsknings- og udviklingssamarbejde med professionshøjskoler og erhvervsakademier, som alternativ til at lovgive direkte om universiteternes forpligtelse til samarbejde. Erhvervsakademier og professionshøjskoler sikres en varig og tilstrækkelig bevilling til forskning og udvikling, så institutionerne får mulighed for at planlægge og opbygge kvalificerede videnmiljøer.

Kvalitetsparameter 3 – Stærk praksisorientering

Erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne skal fastholde den tætte tilknytning til praksis og de fagområder, som uddannelserne sigter mod.

Konkret skal praktik, klinik og andre former for praksiselementer fortsat indgå i uddannelserne med stor vægt og med veldefinerede uddannelsesmål, og praksiselementerne skal kvalitetssikres systematisk, bl.a. ved at vejledningen i uddannelsernes praksiselementer styrkes.

Konkret foreslås:

- Udvikling af nye praktikformer – og deraf følgende nye former for vejlederstøtte, beskrivelsesmodeller og virksomheds/institutionsengagement
- Ved alle praktik- og kliniksteder i den offentlige sektor skal den studerende tilknyttes en uddannet praktikvejleder
- Ved alle praktik- og kliniksteder i den private sektor skal den studerendes udbytte af praktikken styrkes gennem en målrettet indsats, som fx uddannede praktikvejledere, en mere intensiv vejledning fra uddannelsesinstitutionen, eller lignende
- Uddannelserne skal have bedre muligheder for løbende at opnå ny viden om erhvervets eller professionens praksis og udvikling. Det kan fx ske ved at fremme anvendelsen af kombinationsstillinger, hvor undervisere får bedre mulighed for at deltage i forsknings- og udviklingsprojekter i virksomheder eller offentlige arbejdspladser, eller at personer fra praksisfeltet (virksomheder og institutioner) inddrages som undervisere i kortere eller længere perioder.

- Særlige initiativer for at synliggøre og værdsætte de praksisrettede elementer i uddannelserne (konkurrencer/prisopgaver/mm)

Kvalitetsparameter 4 – Tilgængelige, engagerende og kvalificerende uddannelsesmiljøer

Erhvervsakademier og professionshøjskoler skal være karakteriseret ved at varetage uddannelsesforpligtelsen som en kerneopgave med høj kvalitet, der bl.a. skal sikres gennem institutionsakkrediteringen. Et vigtigt udviklingsområde er fortsat at sikre en velfungerende kobling mellem uddannelsernes teori og praksis.

Erhvervsakademier og professionshøjskoler skal endvidere have et geografisk spredt udbud som sikrer en mere tilgængelig udbudsstruktur end de universitære uddannelser, samtidig med at institutionerne har erfaringer med arbejde med nye grupper af studerende og dermed med bl.a. at være med til at understøtte social mobilitet.

De særlige pædagogiske muligheder, der knytter sig til disse uddannelsers arbejdsmarkedsrelevans og praksistilknytning skal yderligere udvikles med henblik på at etablere attraktive og engagerende studiemiljøer.

Konkret foreslås:

- ”Pædagogiske frontliniemiljøer” hvor der til stadighed arbejdes med tidssvarende pædagogiske metoder og værktøjer og hvor såvel uddannelsernes som de studerendes forudsætninger udnyttes
- Stærk støtte til de studerendes læreprocesser og dermed megen kontakt mellem underviser og studerende.
- Læringsmiljøerne på uddannelsesinstitutionerne skal være stærkt praksisorienterede og fremme et tæt samspil mellem uddannelsernes teori og praksis

Kvalitetsparameter 5 - Sammenhæng med efter- og videreuddannelse

Der er taget skridt til at sikre bedre sammenhæng mellem erhvervsakademi-, professionsbachelor- og universitetsuddannelserne (afskaffelse af suppleringskurser, skærpede krav om merit) men der er fortsat udfordringer, fx når universiteter blot vælger at lukke for tilgang fra professionsbachelor til kandidatuddannelser.

Kravet om løbende kvalificering og videreuddannelse understøttes ikke i tilstrækkelig grad af det nuværende efter- og videreuddannelsessystem. For beskæftigede med en grunduddannelse på erhvervsakademi eller professionsbachelorniveau er det helt afgørende at man på realistiske vilkår kan komme tilbage til uddannelse for at kvalificerer sig til nye krav og arbejdsopgaver. Der er brug for at indrette efter- og videreuddannelsessystemet, så rammebetingelserne (deltagerbetaling, støttemuligheder) faktisk understøtter en løbende udvikling af de ansattes kompetencer.

En anden væsentlig udfordring er at sikre bedre sammenhæng i overgangen fra ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser med særligt fokus på overgangen fra erhvervsuddannelse til relevant videreuddannelse.

Mens der samlet set har været en stigning i antallet af unge der fortsætter i videreuddannelse, er der de seneste ti år sket et fald i antallet af unge der er fortsat fra erhvervsuddannelse i videreuddannelse. Det er der flere årsager til, blandt andet et fald i antallet af unge der gennemfører en erhvervsuddannelse. Men der er i dag også en række barriere i systemet der besværliggør overgangen fra erhvervsuddannelserne til de videregående uddannelser. Det drejer sig blandt andet om optagelsesprocedurer, forsørgelsesgrundlag, tydeligere karriereveje og styrket vejledning.

Konkret foreslås:

- Det sikres, at unge med en erhvervsuddannelse og faglærte, der allerede har været på arbejdsmarkedet og som kan og vil videreuddanne sig, får de bedst mulige betingelser herfor
- Bedre vilkår for efter- og videreuddannelse for færdiguddannede, der har været på arbejdsmarkedet nogle år gennem nye støttemodeller der understøtter bedre muligheder for efter- og videreuddannelser af kort- og mellemlangt uddannede. Efter- og videreuddannelsessystem skal være baseret på rettigheder og give reelle muligheder for opkvalificering og videreuddannelse til både det offentlige og private arbejdsmarked.
- Fra september 2014 kan der ikke længere stilles krav om faglig supplering som forudsætning for, at professionsbachelorer optages på en kandidatuddannelse. Derfor bliver det nødvendigt, at stille krav til universiteterne om at udvikle kandidatuddannelserne sådan, at der fortsat er relevante videreuddannelsesmuligheder for professionsbachelorer. Det kan fx ske i den kommende generation af udviklingskontrakter, der indgås i efteråret 2014.
- Der stilles krav om samarbejdsaftaler mellem erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter om overgang fra et uddannelsesniveau til det næste for at sikre, at der er en indholdsmæssig / niveaumæssig sammenhæng mellem uddannelserne, som giver den enkelte studerende gode muligheder for videreuddannelse.